

RANGTASVIR DARSLARIDA MILLIY TASVIRIY SAN'AT AN'ANALARIDAN FOYDALANISH METODIKASI

Qodirov Islombek Ilxomjon o'g'li

“Tasviriy san'at” yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada rangtasvir darslarida milliy tasviriy san'at namunalaridan foydalanishning pedagogik ahamiyati va metodik jihatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, milliy qadriyatlarni anglash hamda badiiy tafakkurini rivojlantirishda milliy san'at namunalaridan samarali foydalanish yo'llari yoritilgan. Maqolada rangtasvir darslarida milliy tasviriy san'at namunalaridan foydalanishning samarali metodlari, xususan, ko'rgazmali, tahliliy, amaliy va integratsion metodlar tavsiflangan. Ushbu metodlar orqali o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyati, tasviriy ifoda vositalaridan foydalanish ko'nikmalari hamda san'at asarlarini tahlil qilish malakalari rivojlanishi asoslab berilgan. Bundan tashqari, dars jarayonida milliy rassomlarning asarlari, xalq turmush tarzini aks ettiruvchi tasvirlar, an'anaviy rang va kompozitsiya elementlaridan foydalanish orqali o'quvchilarning san'atga bo'lgan qiziqishini oshirish mumkinligi ta'kidlangan.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rangtasvir darslarida milliy tasviriy san'atdan foydalanish o'quvchilarning estetik dunyoqarashini kengaytiradi, ularning ijodiy faoliyatini faollashtiradi hamda milliy madaniy merosga nisbatan hurmat va qiziqish tuyg'ularini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, mazkur metodika tasviriy san'at ta'limining samaradorligini oshirishga, o'quvchilarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantirishga va milliy madaniyatni asrab-avaylashga yordam beradi.

Kalit so'zlar: rangtasvir, milliy tasviriy san'at, metodika, estetik tarbiya, badiiy tafakkur, tasviriy san'at ta'limi. rangtasvir, tasviriy san'at ta'limi, milliy tasviriy san'at, o'qitish metodikasi, estetik tarbiya, badiiy tafakkur, ijodiy qobiliyat, san'at pedagogikasi, milliy madaniyat, xalq amaliy san'ati, kompozitsiya, rang uyg'unligi, san'at asarlarini tahlil qilish, ta'lim jarayoni, badiiy did. kompozitsiya, rang uyg'unligi, san'at asarlarini tahlil qilish, ta'lim jarayoni, badiiy did.

Kirish

Tasviriy san'at ta'limi o'quvchilarning estetik didini, ijodiy tafakkurini va badiiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi. Ayniqsa rangtasvir

darlarida milliy tasviriy san'at namunalaridan foydalanish o'quvchilarda milliy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini shakllantirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston tasviriy san'ati boy tarixiy va madaniy merosga ega bo'lib, unda xalqning turmush tarzi, urf-odatlari va estetik qarashlari aks etgan. Shu sababli rangtasvir darlarida milliy san'at elementlarini o'qitish metodikasini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb masalalardan biridir.

Milliy tasviriy san'atning ta'lim jarayonidagi ahamiyati

Milliy tasviriy san'at xalqning tarixiy taraqqiyoti, madaniy merosi hamda estetik qarashlarini o'zida mujassam etgan muhim madaniy hodisa hisoblanadi. U nafaqat san'at sohasi rivojida, balki yosh avlodni ma'naviy va estetik jihatdan tarbiyalashda ham muhim o'rin tutadi. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida milliy tasviriy san'at namunalari asosida o'qitish metodikasini rivojlantirish dolzarb pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi.

Ta'lim jarayonida milliy tasviriy san'atdan foydalanish o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, badiiy tafakkurini rivojlantirish hamda milliy madaniyatga bo'lgan qiziqishini oshirishga xizmat qiladi. Tasviriy san'at darslari orqali o'quvchilar milliy rassomlar ijodi, xalq turmush tarzini aks ettiruvchi badiiy asarlar hamda an'anaviy bezak elementlari bilan tanishadilar. Bu jarayon o'quvchilarning san'atni anglash qobiliyatini rivojlantirish bilan birga, ularning ma'naviy dunyoqarashini boyitadi.

Milliy tasviriy san'at namunalaridan foydalanish o'quvchilarda milliy o'zlikni anglash va madaniy merosga hurmat tuyg'usini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Chunki san'at asarlarida xalqning tarixiy hayoti, urf-odatlari, an'analari va estetik qadriyatlari mujassam bo'ladi. Shu orqali o'quvchilar o'z xalqining boy madaniy merosini chuqurroq anglay boshlaydilar.

Bundan tashqari, milliy tasviriy san'at ta'lim jarayonida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini faollashtiradi. Rangtasvir, kompozitsiya va dekorativ tasvirlash jarayonida milliy motivlar va bezak elementlaridan foydalanish o'quvchilarning tasavvur doirasini kengaytiradi hamda ularning mustaqil ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Bu esa o'quvchilarning nafaqat san'at sohasidagi bilimlarini, balki umumiy intellektual salohiyatini ham oshiradi. Shuningdek, milliy tasviriy san'at o'quvchilarning estetik tarbiyasini shakllantirishda muhim rol o'ynaydi. San'at asarlarini tahlil qilish, ranglar uyg'unligini anglash, kompozitsion yechimlarni tushunish orqali o'quvchilar go'zallikni idrok etish va baholash ko'nikmalariga ega bo'ladilar. Natijada

ularida san'atga nisbatan ongli munosabat, estetik madaniyat va badiiy did shakllanadi.

Milliy tasviriy san'at o'quvchilarning ma'naviy va estetik rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. U quyidagi vazifalarni bajaradi:

1. o'quvchilarda milliy madaniyatga hurmat tuyg'usini shakllantiradi;
2. estetik did va badiiy tafakkurni rivojlantiradi;
3. ijodiy fikrlash va tasavvur doirasini kengaytiradi;
4. san'at orqali tarixiy va madaniy merosni o'rganishga yordam beradi.

Rangtasvir darslarida milliy san'at namunalari bilan tanishtirish orqali o'quvchilar nafaqat tasviriy texnikani o'rganadilar, balki xalq san'ati va an'alarini ham anglay boshlaydilar.

Rangtasvir darslarida milliy san'atdan foydalanish metodlari

Ko'rgazmali metod

Ko'rgazmali metod tasviriy san'at ta'limida eng samarali o'qitish usullaridan biri hisoblanadi. Ushbu metod rangtasvir darslarida milliy tasviriy san'at namunalari o'quvchilarga bevosita namoyish etish orqali ularning san'atni idrok etish qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Dars jarayonida milliy rassomlarning asarlari reproduksiyalari, slaydlar, plakatlari yoki elektron taqdimotlar yordamida o'quvchilarga ko'rsatiladi. Bu jarayonda o'qituvchi san'at asarlarining mazmuni, kompozitsiyasi, ranglar uyg'unligi va badiiy ifoda vositalari haqida tushuntirish beradi.

Ko'rgazmali metod orqali o'quvchilar milliy tasviriy san'atning o'ziga xos xususiyatlari bilan yaqindan tanishadilar. Ayniqsa, milliy hayot tarzi, urf-odatlar va an'analarni aks ettiruvchi tasvirlar o'quvchilarda milliy madaniyatga nisbatan qiziqish va hurmat tuyg'usini shakllantiradi. Ushbu metod o'quvchilarning tasviriy tafakkurini rivojlantirish, ranglarni idrok etish hamda kompozitsion yechimlarni anglash ko'nikmalarini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega.

Amaliy metod

Amaliy metod rangtasvir darslarida o'quvchilarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishga qaratilgan muhim pedagogik usul hisoblanadi. Ushbu metod orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni amaliy faoliyat jarayonida mustahkamlaydilar. Dars jarayonida o'quvchilarga milliy tasviriy san'at elementlari asosida mustaqil rangtasvir ishlari yaratish topshiriqlari beriladi. Masalan, xalq turmush tarzini aks ettiruvchi sahnalar, milliy kiyimlar, an'anaviy

bayramlar yoki xalq amaliy san'ati bezaklari asosida kompozitsiyalar ishlash mumkin.

Amaliy faoliyat jarayonida o'quvchilar ranglar uyg'unligini tanlash, kompozitsiyani to'g'ri joylashtirish hamda tasviriy ifoda vositalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini egallaydilar. Bundan tashqari, milliy motivlar asosida ishlangan badiiy ishlar o'quvchilarning tasavvur doirasini kengaytiradi va ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Natijada o'quvchilar nafaqat rangtasvir texnikasini o'rganadilar, balki milliy san'at an'analari bilan ham yaqindan tanishadilar.

Rangtasvir darslarida milliy tasviriy san'atdan foydalanish quyidagi metodlar asosida amalga oshirilishi mumkin:

Ko'rgazmali metod

Dars jarayonida milliy rassomlarning asarlari, reproduksiyalar, fotosuratlar yoki slaydlar orqali namoyish etiladi. Bu usul o'quvchilarning tasviriy tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

Tahliliy metod

Tahliliy metod tasviriy san'at ta'limida o'quvchilarning san'at asarlarini chuqur anglash, ularning badiiy xususiyatlarini tahlil qilish hamda estetik tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan muhim pedagogik usullardan biri hisoblanadi. Rangtasvir darslarida ushbu metoddan foydalanish o'quvchilarga milliy tasviriy san'at asarlarining mazmuni, kompozitsiyasi, rang yechimi va badiiy ifoda vositalarini chuqurroq tushunishga imkon beradi.

Tahliliy metodni qo'llash jarayonida o'qituvchi o'quvchilarga milliy rassomlar tomonidan yaratilgan san'at asarlarini kuzatish va ularni muayyan mezonlar asosida tahlil qilishni taklif etadi. Tahlil jarayonida asarning g'oyaviy mazmuni, unda aks etgan voqea yoki obrazlar, ranglar uyg'unligi, kompozitsion tuzilishi hamda milliy an'analalar bilan bog'liq jihatlar muhokama qilinadi. Bu jarayon o'quvchilarning san'at asarlarini ongli ravishda idrok etish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shuningdek, tahliliy metod orqali o'quvchilar san'at asarida qo'llanilgan tasviriy ifoda vositalarini aniqlash, rang va shaklning o'zaro uyg'unligini baholash hamda rassomning badiiy g'oyasini tushunishga harakat qiladilar. Bu esa o'quvchilarda estetik tafakkur va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Rangtasvir darslarida tahliliy metoddan foydalanish o'quvchilarning milliy tasviriy san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi hamda ularni san'at asarlarini chuqurroq o'rganishga undaydi. Natijada o'quvchilar nafaqat

badiiy asarlarni kuzatish va baholash ko'nikmasini egallaydilar, balki o'z ijodiy faoliyatida ham milliy san'at an'alaridan samarali foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar.

O'quvchilar milliy san'at asarlarini tahlil qiladilar. Asarning kompozitsiyasi, ranglar uyg'unligi va mazmuni muhokama qilinadi. Bu jarayon o'quvchilarning san'atni anglash ko'nikmasini rivojlantiradi.

Amaliy mashg'ulotlar

Amaliy mashg'ulotlar tasviriy san'at ta'limining muhim tarkibiy qismi bo'lib, o'quvchilarning nazariy bilimlarini mustahkamlash va ularni ijodiy faoliyatga jalb etishda muhim pedagogik ahamiyatga ega. Rangtasvir darslarida milliy tasviriy san'at elementlari asosida tashkil etilgan amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning tasviriy ko'nikmalarini rivojlantirish, badiiy tafakkurini shakllantirish hamda ijodiy qobiliyatlarini namoyon etish uchun qulay sharoit yaratadi.

Amaliy mashg'ulotlar jarayonida o'quvchilar milliy tasviriy san'at an'analari asosida turli mavzularda rangtasvir ishlari yaratadilar. Masalan, xalq turmush tarzi, milliy bayramlar, an'anaviy kiyimlar, tarixiy me'moriy obidalar yoki xalq amaliy san'ati bezaklari asosida kompozitsiyalar ishlash topshiriqlari berilishi mumkin. Bunday mashg'ulotlar o'quvchilarning tasavvurini kengaytirib, ularni milliy madaniyat va san'atga yaqinlashtiradi.

Amaliy mashg'ulotlar davomida o'quvchilar ranglar uyg'unligini tanlash, kompozitsiyani to'g'ri tashkil etish, tasviriy ifoda vositalaridan foydalanish kabi muhim badiiy ko'nikmalarni egallaydilar. Shu bilan birga, ular milliy san'atga xos rang gammasi, bezak elementlari va badiiy uslublar bilan tanishib, o'z ijodiy ishlarida ulardan foydalanishni o'rganadilar.

Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantiradi. O'quvchilar o'z tasavvurlari asosida yangi badiiy yechimlar topishga, rangtasvir orqali o'z fikr va his-tuyg'ularini ifodalashga harakat qiladilar. Natijada rangtasvir darslarida tashkil etilgan amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning estetik didini shakllantirish, ijodiy tafakkurini rivojlantirish hamda milliy tasviriy san'atga bo'lgan qiziqishini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

O'quvchilar milliy bezak elementlari, xalq hayoti yoki an'anaviy mavzular asosida rangtasvir ishlari yaratadilar. Bu usul ularning ijodiy qobiliyatini rivojlantiradi.

Integratsion metod

Tasviriy san'atni tarix, adabiyot va madaniyat fanlari bilan integratsiya qilish orqali milliy san'at haqida kengroq tasavvur hosil qilinadi. Integratsion metod ta'lim jarayonida turli fanlar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni ta'minlashga qaratilgan samarali pedagogik yondashuvlardan biri hisoblanadi. Rangtasvir darslarida milliy tasviriy san'atdan foydalanishda integratsion metodni qo'llash o'quvchilarning bilimlarini kengaytirish, ularning badiiy tafakkurini rivojlantirish hamda fanlararo bog'liqlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Mazkur metod orqali tasviriy san'at darslari boshqa ijtimoiy-gumanitar fanlar, xususan tarix, adabiyot, madaniyatshunoslik va mehnat ta'limi fanlari bilan uzviy bog'lanadi. Masalan, rangtasvir darslarida tarix faniga oid mavzular bilan bog'liq holda tarixiy voqealar, milliy qahramonlar yoki qadimiy me'moriy obidalarni tasvirlash orqali o'quvchilarning tarixiy bilimlari mustahkamlanadi. Shuningdek, adabiyot darslarida o'rganilgan asarlar qahramonlari yoki voqealari asosida badiiy kompozitsiyalar yaratish ham integratsion metodning samarali namunasidir.

Integratsion metod o'quvchilarga milliy tasviriy san'atni kengroq madaniy va tarixiy kontekstda anglash imkonini beradi. Bu jarayon o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi, ularning ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi hamda san'atni boshqa bilim sohalari bilan bog'liq holda idrok etishga yordam beradi.

Shu bilan birga, integratsion metod rangtasvir darslarining samaradorligini oshiradi. Chunki o'quvchilar turli fanlarda olgan bilimlarini birlashtirgan holda yangi badiiy g'oyalar yaratadilar va o'z ijodiy ishlarida milliy madaniyat elementlarini aks ettiradilar. Natijada, rangtasvir darslarida integratsion metoddan foydalanish o'quvchilarning estetik didini rivojlantirish, milliy madaniyatga hurmat ruhini shakllantirish hamda ularning ijodiy salohiyatini oshirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Rangtasvir darslarida milliy san'atdan foydalanishning pedagogik samaradorligi

Milliy tasviriy san'atdan foydalanish quyidagi pedagogik natijalarga olib keladi:

- o'quvchilarda milliy identitet shakllanadi;
- san'atga bo'lgan qiziqish ortadi;
- estetik tafakkur rivojlanadi;
- mustaqil ijodiy faoliyatga intilish kuchayadi.

Shuningdek, o'quvchilar milliy san'at orqali xalqning tarixiy tajribasi va madaniy merosini chuqurroq anglaydilar.

Xulosa

Rangtasvir darslarida milliy tasviriy san'atdan foydalanish o'quvchilarning estetik tarbiyasini shakllantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu metodika o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirib, ularni milliy madaniyatga hurmat ruhida tarbiyalaydi. Shuning uchun tasviriy san'at ta'limida milliy san'at namunalari asosida tashkil etilgan darslar samarali natija beradi. Shuningdek, milliy tasviriy san'at elementlaridan foydalanish o'quvchilarning badiiy didini shakllantirish, rang va kompozitsiya uyg'unligini anglash hamda tasviriy ifoda vositalaridan samarali foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bunday darslar jarayonida o'quvchilar nafaqat rangtasvir texnikalarini o'rganadilar, balki o'z xalqining boy madaniy merosi, an'analari va san'at namunalari ham chuqurroq anglay boshlaydilar.

Bundan tashqari, rangtasvir darslarida milliy san'at asosida tashkil etilgan pedagogik faoliyat o'quvchilarning mustaqil ijodiy faoliyatini rivojlantiradi, ularning tasavvur doirasini kengaytiradi hamda san'atga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Natijada o'quvchilar badiiy asarlarni tahlil qilish, baholash va o'z ijodiy ishlarida milliy motivlardan foydalanish ko'nikmalariga ega bo'ladilar.

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'at ta'limi jarayonida milliy tasviriy san'atdan samarali foydalanish o'quvchilarning estetik, ma'naviy va ijodiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli rangtasvir darslarini tashkil etishda milliy san'at an'analari va badiiy merosga tayanish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biri hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Azimov B. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
2. Abdullayev N. San'at tarixi. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2011.
3. Xasanov R. Tasviriy san'at asoslari va uni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2009.
4. Abdirasilov S. Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi. – Toshkent: Ilm Ziyo, 2012.

5. Qosimov Q. O'zbekiston tasviriy san'ati tarixi. – Toshkent: San'at, 2008.
6. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2010.
7. Yo'ldoshev J. Pedagogika asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2013.
8. Karimov I. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
9. Rasulov M. Tasviriy san'at va badiiy ijod asoslari. – Toshkent: Fan, 2015.
10. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. Tasviriy san'at fanidan o'quv dasturi. – Toshkent, 2021. TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA, O'QUVCHILARGA RANGTASVIR ASARLARINI BADIY IDROK ETISHGA O'RGATISH METODIKASI” – ilmiy maqola portali
(tahlil va metodik yondashuvlar mavjud). Erus – Tasviriy san'at darslarida metodika
11. “MAKTAB O'QUVCHILARINI TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA XALQ HAYOTI VA MILLIY AN'ANALARNI IFODALASH METODIKASI” – xalq hayoti va milliy an'analarni tasvirlash metodikasi haqida maqola. Global Scholars – Milliy an'analarni ifodalash metodikasi
12. “Tasviriy san'at metodikasi – Milliylik millat ko'zgusi” – tasviriy san'at o'qitish metodikasiga oid umumiy ma'lumotlar va tasviriy san'at metodologiyasi bo'yicha resurs. Milliycha.uz – Tasviriy san'at metodikasi haqida
13. “METHODOLOGY OF TEACHING VISUAL ARTS LESSONS IN SCHOOL EDUCATION” – chet tilidagi metodik maqola, tasviriy san'atni o'qitishda pedagogik metodlar qayd etilgan. AJIRD – Methodology of teaching visual arts
14. “O'zbekistan Respublikasi” PDF resursi – tasviriy san'at ta'limi metodikasi va zamonaviy texnologiyalarni qo'llash bo'yicha tavsiyalar (PDF ko'rinishida). Ziyonet.uz – Tasviriy san'at metodikasi PDF
- 15.

